

แนวทางการต่อต้านการคอร์รัปชัน

ในราวต้นเดือนพฤศจิกายนที่กำลังมาถึงปีนี้ (2553) กรุงเทพฯ จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมนานาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตครั้งที่ 14 เป็นเวทีประชุมชั้นนำของโลกซึ่งเปิดโอกาสให้ราชวงศ์ ผู้นำสูงสุดของประเทศ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนมาร่วมกันแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจากการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งนี้การประชุม IACC (International Anti-Corruption Conference) จะจัดขึ้นทุก 2 ปีในภูมิภาคต่างๆ ของโลก โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม 1,500 คน จากกว่า 135 ประเทศ ที่ประชุมแห่งนี้เป็นเวทีชั้นนำของโลกในการสร้างเครือข่ายและเติมเต็มซึ่งกันและกันซึ่งเป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ในการชี้แนะและดำเนินการด้านการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ปัญหาการคอร์รัปชันเป็นภัยคุกคามความแข็งแกร่งของตลาด บั่นทอนการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนย้ายหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายความเชื่อมั่นของภาคประชาณะ ส่งผลเสียต่อการบังคับใช้กฎหมาย มีส่วนฉุดรั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและของโลกโดยตรง เป็นปัญหาท้าทายทั้งต่อชาติพัฒนาแล้ว ตลาดเกิดใหม่และชาติกำลังพัฒนา เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแต่ดูเหมือนการแก้ปัญหาหรือการต่อต้านการทุจริตยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี สภาวิชาชีพบัญชีฯ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส ท่านเคยได้ให้ข้อเสนอแนะทางในการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นสรุปได้ดังนี้ คือ 1) การตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาตรวจสอบ แต่ควรมีวิธีการคัดเลือกคนที่มีความสามารถ มีคุณธรรมที่เป็นกลางไม่อิงพรรคการเมืองเข้ามาทำงาน ให้งบประมาณและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2) การส่งเสริมสื่อมวลชนให้มีอิสระในการตรวจสอบ เช่น มีการตั้งกองทุนวิจัยเพื่อสื่อมวลชน จะเกิดพลังสังคมในการตรวจสอบคอร์รัปชั่น เพราะเครื่องมือที่หยุดยั้งคอร์รัปชั่นได้ชะงักที่สุดคือสื่อมวลชนที่อิสระ มีความกล้าและสามารถตรวจสอบได้ 3) การออกจากโครงสร้างอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะการแก้ไข ปัญหาสังคมที่ยากและซับซ้อนได้จะต้องเปิดพื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแล้วจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ และ 4) ปฏิวัติจิตสำนึก ปฏิวัติศีลธรรม จิตสำนึกใหม่และจิตสำนึกทางศีลธรรมจะพาให้ออกจากโครงสร้างที่ทำให้เกิดวิกฤติคอร์รัปชั่นและวิกฤติศีลธรรมไปสู่สังคมที่เป็นธรรม และสันติได้

องค์กรอิสระในการตรวจสอบแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น และบทบาทของสื่อมวลชน

ข้อเสนอ 2 ข้อแรกข้างต้นมีความน่าสนใจเชิงโครงสร้าง ด้วยนายแพทย์ประเวศ วะสี เน้นถึงองค์กรตรวจสอบที่เป็นอิสระและบทบาทที่ควรจะเป็นของสื่อมวลชน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ควรกระทำมานานแล้ว เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในวิสัยที่สามารถดำเนินการได้ทันที แต่รัฐบาลที่ผ่านมาทุกยุคทุกสมัยจวบจนถึงปัจจุบันมีลักษณะอุปหน้าปะจุมก หรือได้แต่พูดแต่ไม่ลงมือกระทำ การดำเนินการโดยภาครัฐจำเป็นต้องมีแรงขับเคลื่อนที่ถูกต้องในการปฏิรูปองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันคอร์รัปชั่น ซึ่งภาครัฐควรมีองค์กรอิสระที่ดูแลการคอร์รัปชั่นทั้งหมด ไม่ใช่มีหลายองค์กรดูแล เพราะในปัจจุบันมี 9 องค์กรที่กำกับดูแลสอดส่องทำให้เกิดการป้องกันกันและการดำเนินการจัดการการทุจริตคอร์รัปชั่น รวมทั้งผู้กระทำการเป็นไปด้วยความล่าช้า

ภาครัฐเองควรกำหนดนโยบายให้บริษัทเอกชนเข้ามาเป็นแนวร่วมในการต่อต้านคอร์รัปชั่น โดยการแก้ไขกฎหมายคอร์รัปชั่นไม่ได้อยู่ที่การกำหนดบทลงโทษทางกฎหมายให้รุนแรง แต่อยู่ที่การทำให้กฎหมายเกิดผลใช้ได้อย่างบังคับใช้อย่างเคร่งครัดไม่ว่าใครๆ ทั้งสิ้น การส่งเสริมธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาลให้แพร่หลายไปทั้งในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และนอกตลาดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสกัดกั้นไม่ให้มีเหตุที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น

สำหรับสื่อมวลชนภาคเอกชนในประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม ไม่ได้ทำหน้าที่ที่ควรจะเป็นอย่างจริงจังในการตีแผ่เรื่องราวที่ไม่ชอบมาพากลหรือเรื่องราวทุจริตคอร์รัปชั่นให้สังคมได้รับรู้ในวงกว้าง สื่อมวลชนมีหน้าที่หลักคือการให้ข้อมูลข่าวสารโดยการนำเสนอเหตุการณ์โดยยึดหลักประโยชน์สาธารณะและความสนใจแก่ประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแต่ละวันมีเหตุการณ์และข้อเท็จจริงเกิดขึ้นมากมาย สื่อมวลชนมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำเสนอข่าวสารได้ทั้งหมด จึงต้องทำหน้าที่เป็น “นายทวาร” ข่าวสาร โดยคัดกรองข้อมูลข่าวสารแยกแยะเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ และเรื่องที่น่าเสนอต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบในวงกว้างทางสังคม มากกว่าที่จะนำเสนอเรื่องราวที่ไร้สาระและไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อประโยชน์สาธารณะเลย

หากพิจารณาวิธีการในต่างประเทศ รูปแบบของฮองกงเป็นตัวอย่างที่ดีเพราะแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อต้านคอร์รัปชั่นมามากกว่า 20 ปี โดยฮองกงให้ความสำคัญกับการเพิ่มความตระหนักรู้ให้ประชาชนเกี่ยวกับคอร์รัปชั่นผ่านสื่อ เช่นโฆษณา ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ประชาชนรับรู้ได้ว่าการคอร์รัปชั่นไม่ใช่อะไร สื่อมวลชนไทยยังไม่ได้ตระหนักให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวอย่างต่อเนื่องว่าแท้ที่จริงแล้วภัยร้ายของการทุจริตคอร์รัปชั่นรุนแรงเพียงใด บทบาทสร้างสังคมอุดมปัญญาของสื่อมวลชนยังมีเรื่องที่ต้อง (ให้) กระทำอีกมาก

“ จุดด้อยสำคัญข้อหนึ่งของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย คือ เรื่องจิตสำนึกของประชาชนที่จากผลการสำรวจยังคงเป็นเรื่องปกติ ปัญหาคอร์รัปชันของไทยจึงเกิดขึ้นจากระดับจริยธรรมที่ตกต่ำ จนเกิดผลเสียต่อสังคม และเศรษฐกิจ หากพวกเราคนไทยยังมองการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องธรรมดา ถือว่าผิดปกติ ”

บทบาทของสื่อมวลชน จะมีพลังมากยิ่งขึ้นด้วยการจับมือประสานงานกับเครือข่ายต่างๆ ในสังคม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสื่อมวลชนด้วยกัน รวมทั้งจับมือกับองค์กรอิสระแห่งชาติที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อคิดค้นประเด็นใหม่ๆ หรือหาแนวทางร่วมในการแก้ปัญหาคอร์รัปชันทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ถือเขาถือเรา จัดวาระทางสังคมและกำหนดให้วาระว่าด้วยการแก้ปัญหาคอร์รัปชันเป็นวาระแห่งชาติของสื่อมวลชนทุกคน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน และทำหน้าที่เป็นตัวเร่ง (catalyst) ให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและเป็นระบบ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจและปลูกจิตสำนึก

สำหรับข้อเสนอ 2 ข้อหลังของนายแพทย์ประเวศ วะสี นั้นมองได้ว่าเป็นการต่อต้านการทุจริตในทุกระบบและมีมิติทางด้านวัฒนธรรมเข้ามาผสมผสาน ระเบียบอุปถัมภ์ในสังคมไทยยังมีอยู่มากตามเขตชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ การพึ่งพิงนักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นอุปสรรคสำคัญของการกระจายอำนาจ (แล้วความมั่นคง) ไปสู่ระดับประชาชน สาเหตุของการคอร์รัปชันส่วนหนึ่งมาจากขั้นตอนกระบวนการทำงานที่ซับซ้อน โดยประชาชนพยายามหาทางลัด เพื่อลดกระบวนการให้สั้นลง เพราะมีขั้นตอนที่ต้องติดต่อที่ไม่จำเป็นมากมาย จนบางครั้งต้องเกิดการติดสินบนเจ้าหน้าที่ ทำให้การคอร์รัปชันฝังรากลึกอยู่ในระดับรุนแรงมาก โดยเฉพาะการคอร์รัปชันทั้งในการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ

ซึ่งผลกระทบของการคอร์รัปชัน ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่ในหลายกรณีก็ส่งผลต่อนักธุรกิจชาวต่างชาติด้วย เพราะทำให้ต้นทุนการค้าเป็นธุรกิจสูงชันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้ประเทศชาติสูญเสียโอกาสของการลงทุนจากต่างชาติไป

ในทัศนะของผู้เขียน เห็นว่าอีกมาตรการหรือกลไกหนึ่ง ที่ภาคธุรกิจและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันทำให้เป็นรูปธรรมจริงจัง คือ **การสร้างกลไกปกป้องผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตคอร์รัปชัน** โดยทำทั้งสองด้านคือด้านหนึ่งเป็นการปกป้องผู้แจ้งที่เราเรียกกันทั่วไปว่าผู้เป่านกหวีด ไม่ให้ได้รับอันตรายใดๆ และในอีกด้านหนึ่งเป็นการส่งเสริมโดยให้รางวัลผลตอบแทนจากการแจ้งเบาะแสการคอร์รัปชัน เพราะหากผู้เป่านกหวีดต้องระแวงระวังภัยที่เกิดกับตนเอง และไม่ได้ผลตอบแทนใดๆ จากการเป่านกหวีด แน่แน่นอนว่าเรื่องราวการทุจริตคอร์รัปชันอีกเป็นจำนวนมากที่จะไม่ได้รับการเปิดเผยให้รับรู้ในวงกว้าง

จุดด้อยสำคัญข้อหนึ่งของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย คือเรื่องจิตสำนึกของประชาชนที่จากผลการสำรวจยังคงเป็นเรื่องปกติ ปัญหาคอร์รัปชันของไทยจึงเกิดขึ้นจากระดับจริยธรรมที่ตกต่ำ จนเกิดผลเสียต่อสังคมและเศรษฐกิจ หากพวกเราคนไทยยังมองการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องธรรมดาถือว่าผิดปกติ ประชาชนต้องไม่ชื่นชมคนรวย ที่ไม่รู้ว่ามียุติธรรมมากน้อยเพียงใด เพราะเราไม่รู้ว่าเขาหรือเธอรวยโดยปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันหรือไม่ นอกจากนั้นต้องร่วมกันณรงค์ใช้มาตรการทาง

สังคมเชิงวัฒนธรรม อันได้แก่การประณามผู้ทุจริตคอร์รัปชัน เช่นการประกาศรายชื่อก การไม่แสดงความเคารพนับถือในที่สาธารณะ การขยายแนวร่วมเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชัน ในบรรดาชุมชนต่างๆ เช่น โรงเรียน ร้านค้า ธุรกิจเอกชน เป็นต้น ซึ่งภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญต้องเข้ามากระตุ้น ขับเคลื่อนเพิ่มจิตสำนึกจริยธรรมในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ให้กับทุกภาคส่วน

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ใช่เรื่องเล็กและจำเป็นต้องหยิบยกมาเป็นวาระแห่งชาติเพื่อปฏิบัติให้เกิดผล สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่การเพิ่มความรู้ให้กับประชาชนในการต่อต้านคอร์รัปชัน สาเหตุหลักสำคัญของคอร์รัปชัน อยู่ที่ มโนธรรม จริยธรรม ทศนคติ และจิตสำนึก การแก้ปัญหา

คอร์รัปชันจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการในระยะยาว ขอเสนอ การแก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่ว่าเสนอโดยใครและใช้วิธีการ รูปแบบใดควรเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องเร่งกระทำไปเรื่อยๆ เนื่องจากกว่าจะผลิดอกออกผลต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควร การปฏิรูประบบการเมืองผนวกกับการปฏิรูประบบสังคม การศึกษา เศรษฐกิจต้องกระทำไปลักษณะคู่ขนานโดยเร่งด่วน มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองพึ่งตนเอง สร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และลดโทษการทุจริตคอร์รัปชันในทุกวงการ ให้มากที่สุด หากไม่ดำเนินการจริงจังอย่างรีบด่วน เกรงว่า ระเบิดเวลาลูกใหญ่พร้อมที่จะระเบิดสู่สังคมประเทศไทย ในไม่ช้า

JAP